

[Dohrmann]

Jeg stillede to helt konkrete spørgsmål. Det ene var: hvorfor er ministeren bange for i EF-sammenhæng at liberalisere? Ministeren nævnte i et af sine tidligere indlæg, at det var tre lande, der skulle samarbejde. Skal det forstås på den måde, at der er et af de skandinaviske lande, som har pålagt eller i hvert fald opfordret ministeren til at gå imod? Så synes jeg også, det skal frem, hvis regeringen har den holdning.

Dernæst nævnede ministeren, at det er så nemt at vælte en bygning. Det er selvfølgelig en politisk udtalelse. Modsat det har vi Carlsons udtalelse, som siger: jamen vi kan sagtens klare os i fri konkurrence. Det vil altså sige, at den mands ord, der har mest forstand på de dele, er intet værd. Man gør sig altså også i denne situation klogere end de folk, der har fingeren på pulsen.

(Kort bemærkning).

Poulsgaard (FP):

Nu er ministeren jo ret ny i stolen, og derfor kan han ikke vide alt. Men almindelige avislæsere har jo vidst i mange år, at Tjæreborg har sagt, at de vil flyve f.eks. Karup-København for det samme, som en togbillet koster. Nu betaler jeg jo ikke selv min billet – det gør skatteyderne – men mig bekendt koster det det dobbelte af en togbillet, så her er altså svaret på det, ministeren undrer sig over.

Ministeren for offentlige arbejder (Nør Christensen):

Ganske kort til hr. Dohrmann. Jeg ved ikke af, at jeg skulle have blokeret for liberaliseringer inden for EF. Jeg har selv deltaget i både et uformelt og et formelt rådsmøde. Det må bero på en misforståelse, når hr. Dohrmann har den opfattelse.

Jeg har selvfølgelig nok noteret mig, hvad der har stået i nogle af landets aviser, men jeg kan berolige hr. Dohrmann med, at der forhåbentlig kommer et svar allerede i morgen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til udvalget om offentlige arbejder. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af d.d. meddeler statsministeren, at han ønsker i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 4, at give Folketinget en skriftlig

Redegørelse om regeringens handlingsplan for ligestilling.

(Redegørelse nr. R 13).

Eksemplarer vil blive omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Jeg foreslår, at forhandlingen om denne redegørelse finder sted tirsdag den 20. januar 1987. Hvis ingen gør indsigelse, vil jeg betragte dette forslag om vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Skriftlig redegørelse:

Redegørelse af 4/12 86 for arbejdet med ligestilling.

(Redegørelse nr. R 13).

Statsministeren (Poul Schlüter):

1. Indledning.

Folketinget vedtog den 26. november 1985 et dagsordensforslag, som bl.a. pålægger regeringen inden den 1. januar 1987 at udarbejde og fremlægge en national handlingsplan for ligestilling af mænd og kvinder med fastlagte mål, økonomiske rammer og aktiviteter for den nationale indsats.

Regeringen nedsatte herefter et udvalg under Statsministeriet med fhv. arbejdsminister Grethe Fenger Møller som formand.

Det idémæssige udgangspunkt for udvalgsarbejdet er dokumentet »Fremadrettede strategier frem til år 2000«, der blev vedtaget på FNs kvindekongress i Nairobi i 1985.

[Statsministeren]

Arbejdet med handlingsplanen har været tilrettelagt således, at ministerierne har kortlagt deres ligestillingsproblemer og foreslået de aktiviteter, der anses for hensigtsmæssige. Ministeriernes bidrag samt udvalgets drøftelser har dannet baggrund for den samlede handlingsplan.

2. Målsætning.

Lovgivningen er rensset for kønsdiskriminerende bestemmelser, og regeringen har således kunnet ratificere FN's kvindekonvention, fordi formel ligestilling er gennemført. Men reel ligestilling er endnu ikke nået. Dette kræver, at dels strukturer, arbejdsformer og forretningsgange og dels vaner og holdninger ændres.

Følgende punkter kan fremhæves som væsentlige:

- Kvinders økonomiske uafhængighed.
- Uddannelses- og erhvervsvalg bør være uafhængigt af køn.
- Kvinders og mænds lige placering på arbejdsmarkedet.
- Arbejdsvilkårene skal tilpasses nutidens familiemønstre.
- Kvinders og mænds fælles ansvar for familiens trivsel prioriteres, således at børnenes vilkår kan forbedres.
- Tilstrækkelig serviceudbud til styrkelse af familiens funktion.
- Kvinders og mænds lige indflydelse på beslutningsprocessen overalt.
- Den fysiske planlægning bør inddrage ligestillingsaspektet.

Handlingsplanen markerer en styrkelse af den igangværende proces og kan være et bidrag til omstilling og fornyelse i det danske samfund. På nogle områder har det været muligt at fastsætte konkrete mål og midler, medens der på andre områder vil være behov for yderligere kortlægning, forsøgs- og forskningsvirksomhed, inden ligestillingsindsatsen kan konkretiseres i handlingsplaner. Der er derfor også under arbejdet med handlingsplanen knyttet kontakt til det kommunale område for at dække hele den offentlige sektor.

Det er væsentligt, at processen holdes i gang på alle niveauer – også på de områder, hvor den endnu kun har form af overvejelser og ny bevidsthed.

En forudsætning herfor er, at de ansvarlige myndigheder inddrager ligestillingsaspektet i arbejdet, afsætter de nødvendige midler samt personale, som har kompetence, og ikke mindst giver opbakning til at udføre det arbejde, der forestår.

3. Handlingsplan.

Handlingsplanarbejdet foregår samtidig i flere ministerier om fælles problemstillinger, og der er derfor behov for samarbejde mellem ministerierne indbyrdes. Handlingsplanen er udarbejdet på grundlag af ministeriernes egne bidrag i meget forkortet form, hvorfor der henvises til bidragene, som er vedlagt. (Ikke optrykt her).

Arbejdsministeriet. Det vigtigste ligestillingsproblem er den store *kvindearbejdsløshed*. I dag udgør kvinder 62 pct. af det samlede antal ledige, mens kvinder udgør 45 pct. af arbejdsstyrken. Alt tyder på, at denne udvikling vil blive forstærket, fordi kvinders nettilgang til arbejdsmarkedet vil være væsentligt større end mænds. Særlig truet er gruppen af voksne ledige kvinder, herunder tidligere ungdomsledige. Samtidig med den store kvindearbejdsløshed ser man inden for visse sektorer, at der er mangel på arbejdskraft – typisk på områder, hvor kvinder traditionelt ikke er beskæftiget (flaskehalsproblemer). Arbejdsministeriet er opmærksom på, at løsningen af kvindearbejdsløshedsproblemet kræver samarbejde på tværs af ministerområder og med arbejdsmarkedets parter.

Arbejdsministeriet og Undervisningsministeriet har i vidt omfang samme mål, hvorfor der henvises til afsnittet om Undervisningsministeriet. Mange af problemerne samt løsningerne herpå vil også have relevans over for de øvrige erhvervsministerier.

Handlingsplan. Der er nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter for Arbejdsdirektoratet og Direktoratet for Arbejdsmarkedsuddannelserne, der koordinerer de ligestillingsmæssige bestræbelser inden for Arbejdsformidlingen (AF) og arbejdsmarkedsuddannelserne vedrørende vejledning, motivation, uddannelse og opfølgning, herunder en særlig indsats over for voksne ledige kvinder.

Direktoratet for Arbejdsmarkedsuddannelserne har igangsat i efteråret 1986 på baggrund af forsøgserfaringer udvikling af et

[Statsministeren]

særligt uddannelsesprogram med længerevarende sammenhængende arbejdsmarkedsuddannelser for kvinder på områder med gode beskæftigelsesmuligheder. Der udbydes løbende særlige forsøgskurser for kvinder på specialarbejderskolerne indeholdende motivation, erhvervsintroduktion, praktik og specialarbejderuddannelse på utraditionelle områder. Direktoratet udsendte i oktober 1986 en vejledning i kvindepædagogiske metoder i den værkstedsbaserede undervisning på EI-centrene. Tilsvarende vejledninger udarbejdes for relevante uddannelsesforløb inden for andre programmer. Direktoratet iværksætter efteruddannelseskurser i indlæringsformer, der tager udgangspunkt i kvindernes forudsætninger, for faglærere på specialarbejderskolerne.

Direktoratet opfordrer skolerne til at ansætte flere kvindelige lærere. Proceduren for udpegning af medlemmer til specialarbejderskolernes styrende organer søges fastsat, så kvinder fra de dele af fagbevægelsen, der organiserer mange kvinder, får plads i bestyrelsen for de enkelte skoler.

Arbejdsformidlingens og Arbejdsdirektoratets ligestillingsberedskab er fra efteråret 1986 styrket med en samlet årlig bevilling på 8,5 mill. kr., bl.a. til en udvidelse af antallet af ligestillingskonsulenter i AF fra 14 til 29 og til en særlig pulje til lokale udviklingsprojekter.

Arbejdsdirektoratet og AF iværksætter en række lokale udviklingsprojekter til forbedring af AFs vejlednings- og motivationsindsats over for kvinder, herunder længerevarende vejledningsforløb for voksne kvinder i alle amter. Informationsmaterialet til vejledere forbedres, og der afholdes konferencer for vejledere om barrierer i kvinders erhvervsvalg. Der iværksættes projekter om nye metoder i det opsøgende arbejde over for virksomhederne med henblik på at fremme rekruttering og beskæftigelse af kvinder på alle niveauer i virksomhederne. AF afholder bl.a. konferencer og seminarer med arbejdsgivere om kvinders kvalifikationer.

Arbejdsdirektoratet undersøger med medlemrum, hvordan det går kvinder, der vælger uddannelse og beskæftigelse inden for utraditionelle områder.

Arbejdsdirektoratet fremmer integrationen af ligestillingsarbejdet i AFs samlede virksomhed bl.a. ved inddragelse af ligestillings-

problematikken i generelle grund- og efteruddannelseskurser for alle ansatte.

Vedrørende Arbejdsministeriets øvrige initiativer herunder initiativer på ligebehandlings- og ligelønsområdet samt arbejdsmiljøområdet henvises til Arbejdsministeriets handlingsplanbidrag.

Boligministeriet. Der peges på en skæv kønsfordeling inden for realkreditverdenen, bygge- og anlægsbranchen og lign. og på boformernes betydning for ligestilling.

Handlingsplan. Boligministeriet vil gennem sin almindelige tilsyns-, rådgivnings- og vejledningsvirksomhed m.v. henlede parternes opmærksomhed på de ligestillingsmæssige aspekter, således at dette bliver en naturlig del af ministeriets normale og samlede virksomhed.

Energiministeriet. Under ministeriet henhører energiplanlægning og forskning samt spørgsmål vedrørende anvendelse af Danmarks undergrund.

Handlingsplan. Det overvejes at henstille til Dansk Naturgas A/S, at der tages ligestillingsmæssige hensyn, når der skal ansættes håndværkere og teknikere.

Finansministeriet. Finansministeriet har overordnede tværgående arbejdsopgaver og er statens arbejdsgiver, dvs. indgår aftaler med organisationer og fastsætter regler for statsansatte.

Handlingsplan. Turnusordningen for det akademisk uddannede personale samt de ifølge moderniseringsprogrammet foreslåede personaleudviklingssamtaler vil på længere sigt medvirke til at udligne køns-mæssige skævheder. I 1986 gennemføres en undersøgelse af efteruddannelse på teknologiområdet. Ligestillingsspørgsmål kan inddrages i sekretariatschefernes erfaringsudvekslingskredse (ERFA). Der udvikles nye kursusaktiviteter på Forvaltningshøjskolen med det formål at forbedre kvinders karrieremuligheder m.v.

Finansministeriet har nedsat et udvalg om pensionsrettigheders bevarelse ved separation og skilsmisse (uligheden mellem enkemænds og enkers pensionsrettigheder).

Fiskeriministeriet. Handlingsplan vedrører interne forhold, jf. bidraget.

[Statsministeren]

Forsvarsministeriet. Fra 1962 har lovgivningen givet mulighed for at ansætte kvinder som frivillige i forsvaret, og der er siden sket en udvikling, således at kvinder kan ansættes i mere end 5.000 militære stillinger. Forsvaret har dispensation for ansættelse af kvinder i en række funktioner, men kvinder har som led i forsøgsordninger været ansat i visse kampenheder. Forsøgene i hæren og flyvevåbnet er planlagt fortsat i 1987. I søværnet er de afsluttet og forventes at medføre udvidelse af anvendelsesområderne for kvinder inden for dette værn.

Handlingsplan. Inden for de tildelte økonomiske rammer arbejdes for følgende:

- kvinder sikres mulighed for ansættelse i departementets militære stillinger på samme vilkår, som gælder for mandligt ansatte,
- på baggrund af erfaringerne for forsøgene i forsvaret tages der endelig stilling til, om kvinder vil kunne anvendes i kampfunktioner,
- når de nødvendige flyvemedicinske undersøgelser er afsluttet, tages stilling til, om kvinder vil kunne anvendes som jagerpiloter i flyvevåbnet,
- den i forsvaret nu anvendte trænbareheds-test færdigudvikles,
- hjemsendt kvindeligt personel genindkal-des til uddannelse og træning under mønstringer i fredstid,
- orienteringsmateriale m.v. justeres,
- ved fremtidig udvikling af materieltyper og bygningsmæssige ændringer tages hensyn til en mulig øget anvendelse af kvinder i militære funktioner,
- barrierer og tabuer søges nedbrudt gennem bl.a. åben information, og
- en permanent løsning vedrørende forholdene for personalet i hjemmeværnets kvindekorpss søges etableret, eventuelt gennem sammenlægning af de respektive hjemmeværnsgrøner.

Indenrigsministeriet. Under ministeriet henhører kommunalvæsen, valgloven, indfødsret, indvandrerspørgsmål, sundhedsvæsen, værnepligt og personregistrering.

Handlingsplan. Der er hjemmel til, at kommunalbestyrelser kan godtgøre de nødvendige udgifter til medlemmernes børnepasning.

Valglovsudvalget overvejer, om sideordnet opstilling skal gøres obligatorisk ved alle

valg af hensyn til kvindelige kandidater. Aktiviteter, der særlig vedrører indvandrerkvinders integration, skal regnes som en generel indvandrerpolitisk aktivitet og udløse tilskud til en forening, når betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt. Det sikres, at der i overensstemmelse med reglerne ydes gratis fødsels-hjælp under midlertidigt ophold i fremmed amtskommune. I forbindelse med annonceringer og pjecer vil der blive lagt vægt på kvinders muligheder inden for civilforsvaret. Arbejdet med at påse, at kommunernes personregistrering sker på både mænd og kvinder, fortsætter som hidtil, således at kvinder betjenes på eget personnummer.

Industriministeriet. Handlingsplan vedrører interne forhold, jf. bidraget.

Justitsministeriet. Under ministeriet henhører bl.a. familieret, personnavne, forhold for ofre ved straffelovsovertrædelser, lovteknisk gennemgang.

Handlingsplan. De nye regler om fælles forældremyndighed følges nøje, ikke mindst virkningen af statsamternes almindelige vejledningsforpligtelse. Justitsministeriet fastlægger grundlaget (størrelsen og bidragsperiodens længde) for tildeling af ægtefællebidrag. Et udvalg undersøger voldtægtssofres retsstilling. Justitsministeriets lovtekniske gennemgang omfatter, at der i lovene anvendes kønsneutrale betegnelser for personer.

Kirkeministeriet. Pr. 1. november 1986 er 392 af i alt ca. 1.850 præstestillinger i folkekirken besat med kvinder.

Handlingsplan. Ministeriet nedsætter en arbejdsgruppe, der skal tilvejebringe oplysninger om, hvordan kvindelige præsters virke i menighederne og hierarkiet udvikler sig.

Der tilvejebringes hjemmel for sideordnet opstilling ved menighedsrådsvalg af hensyn til kvindelige kandidater.

Landbrugsministeriet. De enkelte landbrugsbedrifters fremgang og økonomiske bærekraft er i vid udstrækning afhængige af indsats fra den medarbejdende ægtefælle, der deltager med aktiv arbejdsindsats i mere end halvdelen af bedrifterne. Derimod er kun få pct. af bedrifterne ejet og drevet af kvinder.

Handlingsplan. Uddannelse, efteruddannelse og rådgivning i forhold til landbokvin-

[Statsministeren]

derne skal fremmes, og ministeriet er ved at afslutte et udredningsarbejde om den fremtidige landbrugspolitik, der også inddrager kvinder og bl.a. vil berøre rekruttering, efteruddannelse i landbrugserhvervet og landbrugskonsulentordningen.

Ministeriets lovforslag af 19. november 1986 om tilskud til efteruddannelse inden for jordbruget tilsigter bl.a. at fremme kvinders udnyttelse af efteruddannelses tilbuddene. Disse differentieres og udbygges for at nå de forskellige målgrupper af landbokvinder, især den medarbejdende ægtefælle. (P.t. er kvinders andel i kurserne 21 pct.). Landbrugskonsulentordningen søges tilpasset optimalt til landbokvindens rolle som medarbejdende ægtefælle.

Miljøministeriet. Under ministeriet henhører bl.a. den fysiske planlægning, levnedsmidler og miljøbeskyttelse.

Handlingsplan. I planstyrelsens rådgivning og vejledning af kommuner og amtskommuner indgår overvejelser af ligestillingsmæssig karakter, bl.a. henledes opmærksomheden på forhold omkring infrastruktur, der har særlig betydning i ligestillingsmæssig henseende, f.eks. en hensigtsmæssig placering af institutioner og butikker i forhold til offentlig transport og boligområder.

Levnedsmiddelstyrelsen overvejer initiativer med produkter, som kan lette den daglige madlavning.

Inden for miljøbeskyttelsesområdet er man opmærksom på, at der kan være behov for at tage særlige forholdsregler f.eks. til beskyttelse af gravide kvinder. Der er således bl.a. udarbejdet særlige regler for mærkning af kemiske stoffer og produkter, der kan medføre fosterskader.

Ministeriet for Kulturelle Anliggender. Under ministeriet henhører bl.a. sager vedrørende massemedierne, idræt og biblioteksvæsenet.

Handlingsplan. Kvindernes placering i massemedierne undersøges internt i Danmarks Radio. Arbejdet i DRs ligestillingsudvalg fremhæves. Ligestillingshensyn varetages ved opbygningen af TV 2. Dansk Idræts-Forbund har ansat en kvindeidrætskonsulent, og breddeidrætsudvalget vil overveje, hvorledes rekrutteringen af kvinder som ledere og instruktører kan stimuleres. Det overvejes, hvordan kvinderelevant litteratur og kvinde-

forskningsresultater kommer ud til bibliotekerne. Afklaring af status for centret for tværfaglig information om kvindeforskning – Kvinfo.

Ministeriet for Offentlige Arbejder. Ministeriet administrerer bl.a. luftfart.

Handlingsplan. Lov om uddannelse af erhvervspiloter sikrer både mænd og kvinder uddannelse uden selvfinansiering. Det har særlig betydning for kvinder, som endnu ikke kan uddannes som piloter inden for forsvaret.

Ministeriet for Skatter og Afgifter. Skattelovgivningen indeholder elementer af sambeskatning.

Handlingsplan. Regeringen arbejder fortsat med løsning af de resterende skatteproblemer med ligestillingsmæssig betydning.

Da sambeskatningen ikke er ophævet, er der behov for information om beskatning ved indgåelse og ophævelse af ægteskab. Sammen med Justitsministeriet vil ministeriet ajourføre en tidligere pjece i konsekvens af skattereformlovgivningen. Pjecen skal i forbindelse med ophævelse af ægteskab gennemgå sammenhængen mellem de materielle regler om ægtefællebeskatning og de rent faktiske forhold ved forskudsregistrering og betaling af foreløbig skat.

Socialministeriet. Under ministeriet henhører bistandsloven, lovene om social pension, dagpenge ved sygdom og fødsel og om arbejdsskadeforsikring.

Handlingsplan. Forudsætningerne for børns vilkår bør vurderes i ligestillingsmæssig sammenhæng, det vil sige fleksible tilbud inden for dagforanstaltningsområdet med øget forældreindflydelse og initiativer vedrørende syge børns pasning.

For at bekæmpe kvindearbejdsløsheden følger Socialstyrelsen kommunernes anvendelse af bistandslovens revalideringsbestemmelse i § 42 til uddannelse, optræning og arbejdsplacering af enlige forsørgere, specielt unge enlige kvinder, samt for de personer, der enten ikke har haft eller kun i ringe omfang har haft tilknytning til arbejdsmarkedet.

Sikringsstyrelsen vil følge udviklingen og prioritere forskning vedrørende delpensionens virkninger for kvinder og mænd, herunder medarbejdende ægtefæller.

[Statsministeren]

Følgende forskningsønsker prioriteres: »Hvilke faktorer betinger fædres udnyttelse af barselsorloven«, »Erfaringer med forskellige modeller for kvindekrisecentre«, »Alternative rådgivningers indsats og deres samarbejde med det offentlige«, »Flygtningebørn«, »Indvandrerens tilpasning i samfundet sammenlignet med flygtninges«.

Statsministeriet. Siden 1976 har Statsministeriet arbejdet med problemerne omkring den ulige kønsmæssige fordeling af mænd og kvinder som medlemmer af udvalg m.v., hvilket resulterede i gennemførelsen pr. 1. juli 1985 af loven om ligestilling af mænd og kvinder ved udpegning af medlemmer til udvalg m.v. Det bemærkes, at i visse organisationer er kvinder enten kun i ringe omfang repræsenteret eller slet ikke indvalgt i de kompetente organer. Det er derfor vigtigt, at organisationerne selv arbejder med dette problem.

Handlingsplan. Statsministeriet følger udviklingen i kønssammensætningen i udvalg med nybeskikkelser, og loven har bevirket, at kvindeandelen af medlemsposterne er steget fra ca. 11 pct. til ca. 31 pct. pr. september 1986.

Endvidere søges om bevillingsmyndighedernes tilslutning til at yde Danske Kvinders Nationalråd støtte på finansloven på 300.000 kr. årligt, ligesom det undersøges, om støtte kan opnås fra tipsmidlerne.

Udenrigsministeriet. Sammen med de relevante myndigheder og organisationer koordinerer udenrigstjenesten arbejdet med kvinde- og ligestillingsspørgsmål i international sammenhæng. Dansk udviklingsbistand til kvinder tager udgangspunkt i ulandskvindernes afgørende betydning for hele udviklingsprocessen.

Handlingsplan. I 1. del af Danidas handlingsplan for udviklingsbistand til kvinder redegøres for en strategi, der skal sikre ulandskvinder adgang til jord, teknologi og kapital samt adgang til grundlæggende goder som sundhed, uddannelse og beskæftigelse. Kvindeaspektet søges integreret i alle projekter, og for at dette kan ske på kvindernes vilkår, gives i en overgangsperiode støtte til projekter med kvinder som særlig målgruppe. 2. del af handlingsplanen skal indeholde anvisninger på, hvordan kvindeaspektet ind-

arbejdes i de sektorer, hvor der gives dansk udviklingsbistand. Der fremhæves her særligt energi, vandforsyning, landbrug, fiskeri, industri, uddannelse, sundhed, social infrastruktur, herunder boligforhold og kommunikation.

En revision vil ske senest 1992.

Undervisningsministeriet. Ministeriet arbejder på at få flere piger/kvinder i beskæftigelsesfag, fordi den forventede nettotilgang til arbejdsstyrken de kommende år består af kvinder. En forudsætning for, at ligestilling i uddannelsessystemet og senere i arbejdslivet kan opnås, er desuden, at undervisningen gennemføres over for piger og drenge uden kønsrolletypiske fordomme.

Handlingsplan. Kurser i ligestilling for alle, der beskæftiger sig med undervisning, udbygges.

Undervisningsministeriet udgav i juni 1985 en handlingsplan for at få flere piger/kvinder i beskæftigelsesfag.

Direktoratet for Folkeskolen afholder instruktørkurser for skolekonsulenter om uddannelses- og erhvervsorientering. Undervisningsvejledningen revideres i faget fysik, således at pigernes særlige interesser og forudsætninger kan blive tilgodeset, samt nedsætter »sciencegrupper« for at få naturorienterede emner til at indgå i hele folkeskoleforløbet. Formidlingsmateriale udarbejdes (lysbillede- og tegneserie) om pigers og drenges reaktioner på fagene – målgruppen er forældre og lærere. Der afholdes ungdomsvejledningskurser, og skolekonsulenterne udarbejder forslag til klasselærerkursus om pigernes uddannelses- og erhvervsvalg. I et udviklingsprojekt i fem kommuner med direktoratet som konsulent undersøges, hvad der kan gøres i hele skoleforløbet for at få pigerne ind i beskæftigelsesfag, og der afleveres en skitse til et handlingsprogram i september 1986.

Direktoratet for Gymnasieskolerne og HF sørger for forbedret grenvalgsorientering (konsekvenserne af de traditionelle valg – oplysning om de tekniske uddannelser). Med Det Naturvidenskabelige Forskningsråd støttes forskningsprojekt om »piger og fysik«. Der er nedsat en arbejdsgruppe på 17 kvinder + undergrupper om lokale strategier, f.eks. om pigernes særlige karakterfald, pædagogiske løsningsmodeller og rekruttering af gymnasieelever fra forskellige samfunds-

[Statsministeren]

grupper. Fagenes indhold og justering overvejes af gymnasiets fagrække i forbindelse med gymnasiereformen.

Direktoratet for Erhvervsuddannelserne har afsat midler til introduktionskursus for piger på de tekniske skoler. Der afholdes forsøg med rene pigehold samtidig med, at pigerne er sikret praktikpladser. Pigernes holdning til bygge og anlæg, jern og metal og levnedsmiddelområdet – ikke mindst holdningen til faget datalære analyseres.

Direktoratet for de Videregående Uddannelser har sørget for, at temaet »kvinder i beskæftigelsesfag« indgår i den årlige vejledningsavis og i den 6 ugers vejlederuddannelse, der tilbydes direktoratets vejledere. Der tilbydes særlige suppleringskurser for ikke-matematisk-fysiske studenter, der ønsker at starte på Danmarks Tekniske Højskole og RUC. Der afholdes introduktionskurser til uddannelser med gode beskæftigelsesudsigter for kvinder, der er afvist på andre fag. Der arbejdes på at etablere uddannelser, hvor tekniske og sproglige fag kombineres. Det påses, at kvinder særligt tilgodeses ved optagelse på de særlige erhvervsintroducerende kurser for ledige langvarigt uddannede. På forskerrekruiteringsområdet følges udviklingen i fordelingen på de to køn blandt ansøgere til stillingerne og blandt de kandidater, der får stillingerne.

Som det fremgår, er en række initiativer i gang på det *pigepædagogiske område*, og det forventes, at der løbende vil blive udarbejdet materiale i form af rapporter om forløbet af projekter til forbedring af pigepædagogikken under hele skoleforløbet.

Økonomiministeriet. Ministeriets tre institutioner, Det Økonomiske Råd, Rigsrevisionen og Danmarks Statistik, har afgivet bidrag til handlingsplan.

Handlingsplan. Gennemførelsen af handlingsplanens ligestillingsprojekter indgår i revisionsgrundlaget for ministerierne, også når det gælder forvaltningen af statstilskud.

Danmarks Statistik offentliggør løbende statistik, der kan anvendes som grundlag i debatten om kønnenes ligestilling, f.eks. »Levevilkår i Danmark«, der udgives i fællesskab med Socialforskningsinstituttet, og publikationen »Kvinder og mænd« og fællesnordiske publikationer med sammenlignelig statistisk om kvinder og ligestilling. Der er i

efteråret 1986 nedsat en arbejdsgruppe, der skal anbefale ledelsen statistikinitiativer, der belyser ligestilling.

4. *Sammenfattende om ligestilling mellem kønnene for statens personale*. Alle ministerier har udtalt sig om interne personaleforhold, advancements- og uddannelsesmuligheder set i relation til ligestilling.

På grundlag af oplysningerne kan det konstateres, at kvinder ikke placeres som chefer i samme omfang som mænd, uanset at de har samme uddannelse, og at mænd og kvinder varetager de traditionelle job: kvinder beskæftiges som kontorfunktionærer – teknikere, håndværkere, postbude og politibetjente er overvejende mænd.

Mange kvinder er deltidsansatte, vikarer eller i midlertidige stillinger.

Særlige forhold gør sig gældende i P & T og DSB, hvor etaterne selv forestår personalets uddannelse. Der er et særligt højt bevidsthedsniveau omkring de personalepolitiske forandringer, der kan føre til ligestilling mellem kønnene.

Handlingsplan. Der er i ministerierne en generel forståelse for, at ligestillingsproblemer skal løses som en del af de personalepolitiske initiativer, og samarbejdsudvalgene inddrages derfor i arbejdet. Der fremhæves emner som

- personalerekruitering (ansættelsesprocedure)
- personalesammensætning
- arbejdsvilkår
- arbejdsdeling og arbejdsformer
- personaleuddannelse, både som videre- og efteruddannelse
- lederrekruitering med forfremmelsesprocedure og afsmitning til sammensætning af råd, nævn og udvalg.

Herudover kan peges på følgende initiativer:

Arbejdsministeriet har planer om at indtage den kønsmæssige skævhed i chefguppen i det såkaldte concernprojekt i forbindelse med drøftelser af en fælles personalepolitik. DSB vil opfordre kvalificerede kvinder til at søge leder- og chefstillinger og håndværkeruddannelser.

Energiministeriet søger at få ansat flere kvinder med tekniske, økonomiske og planlægningsmæssige uddannelser, evt. ved hen-

[Statsministeren]

vendelse til relevante uddannelsesinstitutioner.

Udenrigsministeriet er opmærksom på, at også kvinder skal kunne komme i betragtning ved placering af danskere i internationale organisationer.

I Landbrugsministeriet og Energiministeriet overvejes nedsættelse af ligestillingsudvalg under samarbejdsudvalget, mens der er nedsat personalepolitiske underudvalg, som bl.a. skal drøfte ligestillingsproblematikken. I Boligministeriet nedsættes et personalepolitisk udvalg, der skal beskrive samarbejds- og ledelsesformer. I Kulturministeriet vil ligestilling være et fast årligt punkt på samarbejdsudvalgsmøder. I Miljøministeriet er det besluttet at få en konsulent til at belyse ligestillingsproblematikken i ministeriet.

Statsministeriet opretter nu en stilling som konsulent, jf. § 88 i Nairobi-dokumentet.

I P & T fremhæves åben snak om familieforpligtelser både hos ledere og medarbejdere som en accept af, at arbejdssituationen skal tage hensyn til familiesituationerne og omvendt, og DSB nævner direkte, at arbejdsvilkårene bør tilpasses nutidens familiemønstre.

Nogle ministerier peger på en generel nedsættelse af arbejdstiden som et virksomt instrument til forbedring af ligestillingen.

Mange ministerier vil inddrage ligestilling i samarbejdsudvalgenes arbejde og i personalepolitikken.

Sammenfattende kan det udtales, at det i statens institutioner bør tilstræbes:

- at der oprettes ligestillingsudvalg i tilknytning til samarbejdsudvalgene.
- at ligestillingsudvalg og teknologiudvalg samarbejder.
- at der oprettes ligestillingsudvalg i tilslutning til Centralrådet for Statens Samarbejdsudvalg.
- at ligestillingskonferencer og fyraftensmøder anvendes.
- at ministerierne overvejer at oprette en arbejdsgruppe, som skal varetage ligestillingsproblematikken inden for ministeriets område.

5. Fortsættelse af processen.

Det er vigtigt, at kommuner og amter fremover inddrages i processen, ikke mindst

inden for Indenrigsministeriets og Socialministeriets område.

Desuden foreslås som optakt til den fortsatte proces, at der afholdes en ligestillingskonference for ministeriernes ledelse, næstformænd i samarbejdsudvalg og ministeriernes kontaktpersoner i udvalgsarbejdet for at vurdere, hvordan processen videre kan forløbe.

6. Økonomiske rammer.

Udgifterne til afholdelse af samtlige ministeriers planer og igangværende projekter vedrørende ligestilling og kvindespørgsmål udgør i 1987: 88,2 mill. kr., der er fordelt således:

Arbejdsministeriet:.....	51.900.000
Forsvarsministeriet:.....	1.400.000
Justitsministeriet:.....	11.000.000
Kirkeministeriet:.....	40.000
Kulturministeriet:.....	2.450.000
Landbrugsministeriet:.....	2.500.000
Miljøministeriet:.....	300.000
Statsministeriet:.....	300.000
Udenrigsministeriet (Danida):	400.000
Undervisningsministeriet:	18.000.000

Regeringen har yderligere afsat en bevilgning på 3 mill. kr. til konkrete ligestillingsprojekter; bl.a. vil der kunne anvendes midler til trykning og distribution af handlingsplanen, til uddannelsesprojekter inden for uddannelsessektoren, ligestillingskonferencer om personalespørgsmål og om evaluering og opfølgning af handlingsplanens resultater samt forskningsprojekter vedrørende kvinders placering i stillingsstrukturen, udbygning af statistiske oplysninger vedrørende kvinders forhold, om ny teknologi og andre projekter vedrørende ligestilling. Yderligere forslag vil blive forhandlet mellem Statsministeriet og Ligestillingsrådet.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Udvalget for forretningsordenen (2/12 86):

[Formanden]

Udtræder: Jytte Andersen (S)
Nyt medl.: Torben Lund (S)

Udtræder: Frank Pedersen (RV)
Ny stedf.: Stinus (RV).

Markedsudvalget (4/12 86):

Udtræder: Stinus (RV)
Ny stedf.: Frank Pedersen (RV).

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 9. december 1986 kl. 13.00.

Finansudvalget (4/12 86):

Udtræder: Bollmann (CD)
Nyt medl.: Arne Melchior (CD).

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Udvalget for forretningsordenen (4/12 86):

Udtræder: Skrumsager Skau (V)
Nyt medl.: Bjørn Elmquist (V).

Angående Folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 16.31

Markedsudvalget (4/12 86):